

WÓJT GMINY ŁUKÓW

BIURO PROJEKTOWE

„arch - dom” s.j.

Plac Szkolny Dwór 28

21-500 Biała Podlaska

OPRACOWANIE EKOfizJOGRAfICZNE

**na potrzeby projektu
miejscowego planu zagospodarowania
przestrzennego gminy Łuków.**

Opracowali:

mgr inż. arch. Henryk Dołęgowski

upr. urb. 812/89

mgr inż. arch. Agnieszka Cajgner

Biała Podlaska, 2004 r.

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ OPISOWA

ROZDZIAŁ I INFORMACJE OGÓLNE.....5

1. Zakres opracowania.....5

2. Podstawa prawna.....5

ROZDZIAŁ II ROZPOZNANIE I CHARAKTERYSTYKA STANU ORAZ FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA NA OBSZARZE OBJĘTYM OPRACOWANIEM6

1. Informacje ogólne.....6

1.1. Charakterystyka gminy.....6

1.2. Położenie geograficzne.....6

1.3. Budowa geologiczna.....7

1.4. Rzeźba terenu.....7

1.5. Gleby.....8

1.6. Wody powierzchniowe.....8

1.7. Wody podziemne.....9

1.8. Klimat.....10

1.9. Szata roślinna.....10

1.10. Obszary i obiekty prawnie chronione oraz powiązania przyrodnicze.....10

1.10.1. Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu.....11

1.10.2. Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu.....11

1.10.3. Pomniki przyrody.....11

1.10.4. Rezerваты przyrody.....12

1.10.5. Powiązania przyrodnicze.....12

1.10.6. Waloryzacja przyrodnicza.....13

1.11. Surowce mineralne.....13

ROZDZIAŁ III DIAGNOZA STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA.....14

1. Ocena odporności środowiska na degradację i zdolność do regeneracji.....14

2. Litosfera.....14

2.1. Charakterystyka ogólna.....14

2.2. Potencjały i szanse rozwojowe.....15

2.3. Problemy i zagrożenia rozwojowe.....16

3. Odporność hydrosfery.....16

3.1. Wody podziemne.....16

3.2. Wody powierzchniowe.....17

3.3. Podsumowanie rozważań odporności hydrosfery.....18

4.	Odporność pedosfery.....	18
5.	Odporność środowiska biotycznego.....	19
6.	Odporność ogólna środowiska.....	20
7.	Ocena stanu ochrony zasobów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazu.....	21
7.1.	Ochrona wartości przyrodniczych.....	21
7.2.	Ochrona wartości kulturowych.....	22
7.3.	Ochrona wartości krajobrazowych.....	24
7.3.1.	Krajobraz rolniczy.....	25
7.3.2.	Krajobrazy dolin rzek.....	25
7.3.3.	Krajobraz leśny.....	26
8.	Inne elementy zagrożenia środowiska naturalnego.....	26
8.1.	Wartości przyrodnicze gminy Łuków.....	26
8.2.	Zagrożenia środowiskowe.....	27
8.2.1.	Zagrożenia środowiska przyrodniczego doliny Krzny.....	27
8.2.2.	Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego.....	27
8.2.3.	Hałas.....	27
8.2.4.	Tereny zagrożone promieniowaniem.....	28

ROZDZIAŁ IV WSTĘPNA PROGNOZA DAŁSZYCH ZMIAN ZACHODZĄCYCH W ŚRODOWISKU.....29

ROZDZIAŁ V WNIOSKI DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....31

1.	Ekofizjograficzne przesłanki do planu miejscowego.....	31
2.	Środowiskowe dominanty planistyczne.....	32
2.1.	Strefa przyrodnicza.....	32
2.2.	Strefa zabudowy.....	34
2.3.	Strefa aktywności gospodarczej.....	39
2.4.	Strefa rolnictwa na gruntach ornych.....	39
3.	Końcowe wnioski.....	40

BIBLIOGRAFIA.....42

CZĘŚĆ GRAFICZNA

Mapa – EKOFIZJOGRAFIA.

ROZDZIAŁ I

INFORMACJE OGÓLNE

1. Zakres opracowania.

✓ Opracowanie ekofizjograficzne sporządzane jest na potrzeby projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Łuków.

W opracowaniu ekofizjograficznym uwzględnia się problematykę związaną z:

- dostosowaniem funkcji, struktury i intensywności zagospodarowania przestrzennego do uwarunkowań przyrodniczych,
- zapewnieniem trwałości podstawowych procesów przyrodniczych na obszarze objętym planem zagospodarowania przestrzennego,
- zapewnieniem warunków odnawialności zasobów środowiska,
- eliminowaniem lub ograniczeniem zagrożeń i negatywnego oddziaływania na środowisko,
- ustaleniem kierunków rekultywacji obszarów zdegradowanych.

Opracowanie ekofizjograficzne obejmuje obszar objęty projektem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Łuków.

2. Podstawa prawna.

Konieczność sporządzenia opracowania ekofizjograficznego wynika z:

- art. 72 ust. 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 i Nr 115, poz. 1229 oraz 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 113, poz. 984 i Nr 153 poz. 1271).
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych (Dz. U. Nr 155, poz. 1298).

przy uwzględnieniu:

- ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229 i Nr 154, poz. 1803 oraz z 2002r. Nr 113, poz. 984 i Nr 130, poz. 1112, Nr 233, poz. 1957, Nr 238, poz. 2022, z 2003 r. Nr 80, poz. 717).

ROZDZIAŁ II

ROZPOZNANIE I CHARAKTERYSTYKA

STANU ORAZ FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA NA OBSZARZE

OBJĘTYM OPRACOWANIEM

1. Informacje ogólne.

1.1. Charakterystyka gminy.

Gmina Łuków jest gminą typowo rolniczą - ponad połowę jej powierzchni zajmują użytki rolne. W jej skład wchodzi 35 sołectw, w których mieszka 16.797 osób (stan na 30.09.2004r.). Do walorów okolic Łukowa należy środowisko przyrodnicze - jedną trzecią powierzchni gminy stanowią lasy, w których zamieszkuje wiele rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Teren Gminy Łuków to częściowo rezerваты przyrody i obszary chronionego krajobrazu.

1.2. Położenie geograficzne.

Gmina Łuków położona jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego i obejmuje tereny wokół granic administracyjnych miasta Łukowa. Gmina graniczy: od północy z gminami Domanice, Wiśniew, Zbuczyn Poduchowny, od północnego wschodu z gminą Trzebieszów, od wschodu i południowego wschodu z gminami Kąkolewnica Wschodnia i Ulan, od południa z gminą Wojcieszków, od zachodu z gminami Stanin i Stoczek Łukowski. Powierzchnia ogólna gminy Łuków wynosi 30832 ha.

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski wg J. Kondrackiego gmina Łuków położona jest w granicach mezoregionu Równina Łukowska należącego do makroregionu Nizina Południowopodlaska.

Zgodnie z przeprowadzonym przez W. Pożaryskiego podziałem Polski na jednostki geologiczne gmina Łuków położona jest w strefie Wyniesienia Zrębowego Podlasko-Lubelskiego należącego do Platformy Wschodnioeuropejskiej.

Gmina Łuków należy do Dzielnic Podlaskiej charakteryzującą się ostrzejszym klimatem niż Dzielnic Wschodnia (sąsiadująca z nią od zachodu) zgodnie z regionalizacją klimatyczną przeprowadzoną przez R. Gumińskiego.

1.3. Budowa geologiczna.

W podłożu gminy Łuków występują skały krystaliczne, brak jest osadów dewonu a osady karbonu i mezozoiku są zredukowane. Pod utworami czwartorzędowymi występują osady pliocenu – głównie ily. Utwory czwartorzędowe to osady zlodowaceń (plejstoceny) oraz współczesne (holoceny).

Utwory plejstoceny (gliny i piaski lodowcowe, piaski i żwiry wodnolodowcowe) oraz utwory holoceny (piaski i mułki rzeczne, torfy bagienne oraz piaski eoliczne) występują w przypowierzchniowej warstwie gruntów gminy tj. do głębokości 4,5 m ppt.

Utworami holocenymi pokryta jest znaczna część gminy. Występują one w dolinach Krzny Północnej, Krzny Południowej, Samicy, Stanówki, bezimiennych cieków oraz w obniżeniach powytopiskowych i zagłębieniach bezodpływowych. Są to namuły organiczne pylaste lub piaszczyste, piaski, piaski humusowe, pyły i gliny pylaste. W dolinie Krzny Południowej oraz w obniżeniach powytopiskowych występują torfy. Grunty zbudowane z torfów są niekorzystne dla budownictwa ze względu na silne nawodnienie. Również piaski drobnoziarniste występujące w rejonie wsi: Gręzówka, Kol. Gręzówka, Karwacz, Świdry, Wólka Świątkowska, Wólka Zagórna są gruntami sypkimi i luźnymi utrudniającymi budownictwo.

Na pozostałym obszarze gminy występują utwory plejstoceny charakteryzujące się korzystnymi dla budownictwa warunkami geologiczno-inżynierskimi. W północnej, zachodniej i południowo-wschodniej części gminy dominują piaski i żwiry wodnolodowcowe (piaski średnie i drobne często z wkładkami żwirów). W południowej i wschodniej części gminy dominują gliny morenowe (gliny, gliny piaszczyste, gliny pylaste, lokalnie przewarstwione wkładkami piasków i piasków gliniastych). Piaski lodowcowe występują w sąsiedztwie glin morenowych głównie w północnej części gminy. W północno-wschodniej części gminy (na terenie kompleksu leśnego) występują piaski i żwiry czołomorenowe.

W rejonie Gołaszyna wśród osadów czwartorzędowych występują na powierzchni ily jurajskie będące unikalnymi w skali światowej ilarami czarnymi zawierającymi skorupki amonitów, małż, ramienionogów, otwornic, odłamki drewna i kryształy pirytu. Obszar ich występowania objęty jest ochroną rezerwatową.

1.4. Rzeźba terenu.

Rzeźba terenu gminy Łuków jest słabo zróżnicowana. Urozmaiceniem są nieliczne wzgórza moreny czołowej o wysokościach względnych do 7m i nachyleniu zboczy 5 %,

występujące w rejonie wsi Biardy oraz na terenie kompleksu leśnego w północno-zachodniej części gminy charakteryzującym się licznie występującymi wydrami.

Wysokości bezwzględne wahają się od 154m npm we wschodniej i południowej części gminy do 183 m npm na zachodzie.

Cały obszar gminy położony jest w obrębie wysoczyzny polodowcowej płaskiej, miejscami lekko falistej, o spadkach do 2%, lokalnie do 5%. Obszar ten porozcinany jest dolinami: Krzny Północnej, Krzny Południowej, Samicy, Stanówki i ich bezimiennych dopływów. Na obszarze gminy występują również obniżenia powypiskowe charakteryzujące się dość wyrównanym zabagnionym dnem.

1.5. Gleby.

Na terenie gminy dominują gleby bielcowe i pseudobielcowe wytworzone z piasków gliniastych. Gleby bielcowe występują pod lasami, natomiast pseudobielcowe występują głównie w płu. części gminy. Na obszarze objętym opracowaniem występują również gleby brunatne wylugowane wytworzone z piasków gliniastych lekkich oraz czarne ziemie zdegradowane o składzie mechanicznym piasków słabogliniastych występujące lokalnie w sąsiedztwie dolin rzecznych.

Wśród gruntów ornych występują gleby 3 kompleksów przydatności rolniczej:

- gleby kompleksu żyniego słabego występują na dużych obszarach w północnej, wschodniej i zachodniej części gminy,
- gleby kompleksu żyniego dobrego występują na południu gminy,
- gleby kompleksu żyniego bardzo dobrego zajmują znaczne powierzchnie w części południowej gminy.

Większość trwałych użytków zielonych gminy zostały zaliczone do kompleksu użytków zielonych średnich, zaś pozostałe to użytki zielone słabe i bardzo słabe. Ponad połowę gruntów ornych gminy stanowią gleby słabej jakości (V-VI klasy bonitacyjnej). Większość gleb gminy wymaga wapnowania ze względu na ich kwaśny i bardzo kwaśny odczyn (90% użytków rolnych).

1.6. Wody powierzchniowe.

Północna część gminy położona jest w dorzeczu Bugu i odwadniana przez jego lewostronne dopływy: Krznę Północną i Krznę Południową. Rzeki te wypływają z zalesionych obszarów północno-zachodniej części gminy i płyną w kierunku wschodnim.

Dział wodny oddzielający zlewnie tych rzek jest niewyraźny. Na Krznie Południowej znajduje się zbiornik retencyjny „Zimna woda”

Południowa część gminy znajduje się w dorzeczu Wieprza i jest odwadniana przez dopływy Bystrzycy: Samicę i Stanówkę.

Samica jest lewostronnym dopływem Bystrzycy płynącym w kierunku południowym przez południowe i południowo-zachodnie tereny gminy Łuków. Jej początek stanowi rów łączący się z dopływem Krzny Południowej.

Stanówka jest lewostronnym dopływem Bystrzycy wypływającym z obniżenia w okolicach wsi Aleksandrów.

W skład sieci hydrograficznej gminy Łuków wchodzi również bezimienne ciek, liczne rowy melioracyjne, wypełnione wodą dna zagłębień bezodpływowych, wyrobiska poeksploatacyjne, zbiorniki przeciwpożarowe.

1.7. Wody podziemne.

Gmina Łuków leży w obrębie Niecki Mazowieckiej zbudowanej z utworów kredy, trzeciorzędu i czwartorzędu. Gmina położona jest na obszarze trzeciorzędowego głównego zbiornika wód podziemnych „Subniecka warszawska” o zasobach dyspozycyjnych 0,06 l/s/km². Wody tej warstwy charakteryzują się zwiększoną zawartością związków żelaza i manganu, w związku z czym wymagają uzdatnień.

Północna część gminy położona jest na obszarze czwartorzędowego głównego zbiornika wód podziemnych „Zbiornik morenowy rzeki górny Liwiec” o zasobach dyspozycyjnych 2,31 l/s/km².

Północno-wschodnia część gminy charakteryzuje się brakiem izolacji pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego natomiast w części zachodniej jest dobra izolacja tego poziomu. Pozostałe obszary gminy posiadają słabo izolowany pierwszy poziom wodonośny.

Na obszarze gminy znajdują się tereny o płytkim występowaniu wód gruntowych. Najpłycej (0-1,0 m ppt) występują wody gruntowe w dolinach i obniżeniach powytopiskowych zajmując znaczną powierzchnię gminy. Płytkie występowanie wód gruntowych wyklucza lokalizację zabudowy. Na terenach przyległych do dolin i obniżeń występują wody gruntowe na głębokości 1,0-2,0m ppt. Na tych terenach możliwa jest lokalizacja zabudowy poprzez zabezpieczanie fundamentów przed działaniem wody gruntowej. Ograniczeń dla lokalizowania zabudowy nie ma w obrębie wysoczyzny polodowcowej gdzie wody podziemne występują głębiej niż 2,0m ppt.

1.8.Klimat.

Średnia roczna temperatura powietrza na terenie gminy Łuków wynosi około 7,5 °C. Średnio w roku jest 130 dni przymrozkowych (o temperaturze maksymalnej powyżej 0 °C i temperaturze minimalnej poniżej 0 °C). Na terenie gminy okres bezprzymrozkowy trwa 155 dni, a okres wegetacyjny (liczba dni o średniej dobowej temperaturze nie niższej niż 5 °C)- 210 dni. Największe zróżnicowanie warunków termicznych występuje pomiędzy dolinami i terenami podmokłymi, a obszarami wyniesionymi o głębszym zaleganiu wód gruntowych. Doliny występujących w granicach gminy rzek, a także mniejsze dolinki i obniżenia stanowią obszary inwersyjne, predysponowane do zalegania chłodnego i wilgotnego powietrza. Średnia roczna wilgotność względna powietrza wynosi 80%. Obszar gminy otrzymuje średnio w roku 500 mm opadu atmosferycznego. Na obszarze gminy przeważają wiatry sektora zachodniego. Średnia roczna prędkość wiatru wynosi 3m/s.

1.9.Szata roślinna.

Gmina Łuków charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem lesistości. Lasy stanowią 33 % powierzchni ogólnej gminy. Kompleksy leśne są rozmieszczone stosunkowo równomiernie, największe i najbardziej zróżnicowane znajdują się w północno-zachodniej części gminy. Południowo-zachodnia część gminy charakteryzuje się niską lesistością. W południowo-wschodniej części gminy został utworzony rezerwat „Las Wagramski”. Głównym obiektem ochronnym tego rezerwatu był rzadki gatunek - wawrzynek główkowy, który na skutek braku dużego nasłonecznienia przestał występować na tym obszarze.

Lasy gminy Łuków są cenne przyrodniczo ze względu na wielkoobszarowość i bogate drzewostany.

Wśród lasów dominuje bór świeży i bór mieszany świeży. Bory składają się głównie z drzewostanów sosnowych z udziałem świerku, dębu, brzozy i dość bogatym runem i podszytem. Cechuje je znaczna odporność i korzystny mikroklimat.

1.10. Obszary i obiekty prawnie chronione oraz powiązania przyrodnicze.

Obszary chronionego krajobrazu są ważną formą ochrony środowiska. Obejmują one tereny wyróżniające się pod względem walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Gospodarka na tych terenach powinna gwarantować równowagę biologiczną i ograniczać

działania niszczące przyrodę. Obszary chronionego krajobrazu winny być wykorzystane turystycznie i służyć człowiekowi do regeneracji sił biologicznych i zdrowia.

1.10.1. Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu.

Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony w 1986 r. obejmuje tereny na północny zachód od Łukowa. Jego całkowita powierzchnia wynosi 22 890 ha, zajmując w gminie 38,24% jej powierzchni jest to jednocześnie 51,45% całego Łukowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Został powołany dla ochrony rozległego kompleksu leśnego „Kryńszczak” oraz obszarów źródliskowych: Kostrzynia, Krzny Północnej i Krzny Południowej. W granicach ww. Obszaru znajdują się trzy rezerваты przyrody: „Topór”, „Jata” i „Kra Jurajska” oraz stara aleja lipowa w Gręzówce chroniona w randze pomnika przyrody. Przewiduje się, że teren ten ze względu na jego wysokie walory krajobrazowe oraz przyrodnicze zostanie przekształcony na Łukowski Park Krajobrazowy.

1.10.2. Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu

Powierzchnia Radzyńskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu wynosi 3706,25 ha z tego w granicach gminy Łuków 8,5% tego Obszaru. Głównym celem powołania tego Obszaru była ochrona fragmentu doliny Krzny Południowej oraz kompleksy leśne uroczysk: Kownatki, Wagram i Strzyżew. Występuje tu rezerwat „Las Wagramski” oraz aleja lipowa we wsi Kownatki.

1.10.3. Pomniki przyrody.

„Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiętkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, w szczególności sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe, jaskinie”. (Ustawa o ochronie przyrody z 16 X 1991 r. art.28.)

W granicach gminy znajdują się następujące pomniki przyrody:

- Lipa drobnolistna – przy drodze polnej, około 1 km na północ od Gręzówki, przy opuszczonej posesji. Obwód pnia 370 cm, wysokość około 18 m. Stan dobry.
- Dąb szypułkowy – 300 m od gajówki Smolnik. Obwód pnia około 270 cm, wysokość około 18 m. Stan dobry.

- Lipa drobnolistna – wieś Role, przy posesji prywatnej w Zadworzu. Obwód pnia 370 cm, wysokość 15 m. Stan dobry.
- Wiąz szypułkowy – przy posesji prywatnej w Zawodrze. Obwód pnia 350 cm, wysokość 15 m. Stan dobry.
- Lipa drobnolistna – około 100 m od linii kolejowej Łuków-Pilawa, pomiędzy wsiami Dąbie Źdżary. Obwód pnia 450 cm, wysokość około 14 m. Stan dobry, jeden konar odłamany.
- Wiąz szypułkowy – grupa trzech drzew w Sięciaszce Drugiej, przy posesji nr 64. Obwody pni około 370-400 cm, wys. około 15 m. Stan dobry.
- Lipa drobnolistna (dwa drzewa) i jesion wyniosły (cztery drzewa) – wieś Czerśl obwody pni 300-400 c, wysokość 14-18 m. Stan dobry.
- Lipa drobnolistna – pozostałość alei lipowej (15 drzew) w Jadwisinie, obwody pnia około 250-380 cm, wysokość około 15m. Stan dobry.
- Sosna zwyczajna – grupa 4 drzew o wymiarach obwodu około 250 cm i wysokości około 20 m, zlokalizowanych w niepaństwowym lesie pomiędzy wsiami Gołąbki a Rzymy-Rzymki, przy drodze Rzymy-Rzymki – Aleksandrów. Stan dobry.
- Grab zwyczajny we wsi Dminin na terenie prywatnej posesji. Obwód pnia 250 cm, wysokość około 12 m. Stan dobry.
- Lipa drobnolistna – we wsi Dminin, przy prywatnej posesji. Obwód pnia około 400 cm, wysokość 15 m. Stan dobry.

1.10.4. Rezerваты przyrody

W gminie Łuków znajdują się 4 rezerваты przyrody: „Topór”, „Jata”, „Kra Jurajska” i „Las Wagramski”. Rezerваты: „Topór” (56,53 ha) i „Jata” (1116,94 ha) utworzono dla zachowania naturalnych stanowisk jodły, poza zwartą granicą jej występowania. Rezerwat „Jata” jest jedynym rezerwatem ścisłym. Rezerwat „Kra Jurajska” (8 ha) ma chronić wyjątkowo duże skupienie amonitów – bardzo ważne w skali międzynarodowej. Rezerwat „Las Wagramski” (5,37 ha) utworzono dla zachowania stanowiska wawrzynka główkowego. W rezerwacie „Las Wagramski” wawrzynek główkowy już nie występuje, ale odnawia się tu jodła – wykazano kilkadziesiąt okazów 2-3 letnich jodeł pochodzących prawdopodobnie z samosiewu.

1.10.5. Powiązania przyrodnicze

W Krajowej Sieci Ekologicznej (ECONET – POLSKA) północna część gminy Łuków należy do obszaru węzłowego o znaczeniu krajowym, oznaczonym symbolem 13K (Obszar Siedlecki). W obrębie tego obszaru znajduje się kompleks „Krynszczak” uznany

za biocentrum i strefę buforową. Dolina Krzyny Północnej i Południowej oraz obszary przyległe znajdują się w granicach ekologicznego korytarza o znaczeniu krajowym. Północna część gminy jest również korzystniejsza pod względem ciągłości siedliskowej – ciągłość lasów jest lepiej zachowana w porównaniu z południową częścią gminy. Kompleksy leśne położone w południowej części stanowią ekologiczne wyspy i są pozbawione połączeń naturalnych (korytarzy ekologicznych).

1.10.6. Waloryzacja przyrodnicza

Analizując wartości przyrodnicze terenów gminy Łuków, pod względem ich hierarchii wartości przyrodniczych, można przedstawić tereny o randze:

- a) międzynarodowej – rezerwat „Kra Jurajska” – na obszarze sołectwa Gołaszyn w sąsiedztwie miasta Łuków,
- b) krajowej – północno-zachodnia część gminy – tereny leśne w obrębie sołectw: Jata, Zalesie, Klimki, Krynka
- c) regionalnej – wschodnia część gminy – tereny leśne w obrębie sołectw: Kownatki, Strzyżew i Zarzec Łukowski,
- d) lokalnej – północno-wschodnia część gminy – tereny leśne w obrębie sołectw: Suleje, Role, Wólka Świątkowa i Strzyżew oraz w południowo-zachodnia części gminy – tereny leśne w obrębie sołectw: Dąbie, Sięciaszka Trzecia, Świdry i Ryżki.

1.11. Surowce mineralne.

Na obszarze gminy stwierdzono występowanie złóż iłów jurajskich oraz kruszywa naturalnego. Występują one w postaci tzw. kry i zostały przywleczone przez lądolód prawdopodobnie z terenów obecnej Estonii. W iłach znajdują się liczne konkrety zawierające świetnie zachowane skamieniałości morskiej fauny jurajskiej, głównie muszle amonitów (często również ślimaki, małże, belemnity, liliowce, otwornice i ryby). Iły jurajskie występujące w rejonie Gołaszyna tworzą złożo o udokumentowanych zasobach liczących 3906 tys. m³. Ze względu na występujące w złożu unikalne skamieliny zostało ono objęte ochroną rezerwatową, co uniemożliwia eksploatację.

ROZDZIAŁ III

DIAGNOZA STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA.

1. Ocena odporności środowiska na degradację i zdolność do regeneracji.

Waloryzację przestrzeni przyrodniczej z punktu widzenia zjawiska naturalnej odporności na antropogenne przekształcenia przeprowadzono w odniesieniu do litosfery, hydrosfery i przyrody.

2. Litosfera.

2.1. Charakterystyka ogólna

Z litosferą związane są procesy i zjawiska zachodzące i kształtujące powierzchniowe warstwy terenu, które określone są przez zagadnienia geologiczne, geomorfologiczne i glebowe.

O współczesnych warunkach geomorfologicznych omawianego obszaru i ich najbardziej widocznych na powierzchni terenu cechach, decydujące znaczenie miały zlodowacenia kontynentalne w czwartorzędzie: środkowopolskie i bałtyckie.

Pierwsze pozostawiło czytelne ślady występowania, zaś drugie decydowało o procesach geodynamicznych w klimacie subpolarnym na przedpolu lądolodu.

Podłoże czwartorzędowe o miąższości około 100 m budują osady czwartorzędowe naniesione przez lądolód. Na przeważającym obszarze zalegają gliny i piaski zwałowe, w dnach dolin rzecznych – torfy i częściowo mady, a także piaski lodowcowo-rzeczne i ekstraglacialne. Pod względem geomorfologicznym zdecydowanie dominują równiny akumulacji wodnej powstałe w okresie zlodowacenia środkowopolskiego. Cechą charakterystyczną są nieliczne pagóry piaszczysto-żwirowe.

Rzeźba omawianego terenu ukształtowana została w okresie ostatniego zlodowacenia i jest efektem działalności lądolodu.

Najbardziej czytelnymi formami geomorfologicznymi są doliny rzeczne. Stanowią one swoiste piętno rzeźby gminy i najwyraźniejszy element krajobrazu młodoglacialnego. Jak wspomniano stanowią one zaadaptowane obniżenia powytopiskowe, o nieregularnym, często rozczłonkowanym kształcie. Erozja zboczowa przekształciła pierwotną rzeźbę obniżień i przystosowała je do odpływu powierzchniowego. Część badaczy uważa, że są to

typowe, młode rozcięcia erozyjne, powstałe bez udziału brył martwego lodu, we wcześniejszych fazach rzeźbotwórczych.

Niezależnie od rzeczywistej genezy dolin, istotne jest to, że są to formy rozległe, niewspółmiernie duże do współczesnego odpływu. Świadczy to o małej odporności podłoża na erozję i zmienności przepływu rzeczno. Doliny wypełnione są piaskami, namułami, a lokalnie torfami. Dna płaskie, o zróżnicowanej szerokości i w warunkach naturalnych (przed melioracjami) krętych korytach, których świadectwem są obecnie martwe zakola i starorzecza.

2.2. Potencjały i szanse rozwojowe.

Litosferyczne korzyści dla zagospodarowania przestrzennego wynikają przede wszystkim z warunków geologiczno – geomorfologicznych. Najważniejsze walory i cechy tego komponentu to:

- płaska, monotonna rzeźba generalnie sprzyja urbanizacji; geomorfologiczna forma równiny akumulacyjnej bez stromych stoków i krawędzi erozyjno – denudacyjnych stwarza korzystne warunki dla zabudowy (wszystkich typów), budowy dróg i infrastruktury technicznej;
- w przeważającej większości warunki gruntowe są korzystne dla lokalizacji zabudowy; w profilach litologicznych warstw przypowierzchniowych, w których posadowia się budynki nie występują – poza dolinami – utwory organiczne oraz o dużej plastyczności (pyły i mułki);
- warunki hipsometryczne i budowa geologiczna nie sprzyjają rozwojowi intensywnych, współczesnych procesów geodynamicznych; ograniczona jakościowo i ilościowo erozja i denudacja są zjawiskami korzystnymi w obszarach zurbanizowanych, pozbawionych trwałej szaty roślinnej;
- monotonny krajobraz polodowcowy wyraźnie zyskuje przez występowanie rozcięć dolinnych; szerokie, choć płaskie doliny Krzny podnoszą walory krajobrazowe gminy, są również elementami w znacznym stopniu naturalnymi i powinny stanowić podstawę unaturalnienia krajobrazu i przyrody,
- bardzo korzystne warunki gruntowe wierzchołki dla zabudowy wszelkiego typu uchroniły doliny rzeczne przed urbanizacją.

2.3. Problemy i zagrożenia rozwojowe.

Jak wyżej wspomniano litosfera gminy Łuków jakkolwiek jest korzystna dla różnorodnych form zagospodarowania przestrzennego, to istnieją również określone zagrożenia:

- w płaskim, monotonnym krajobrazie, w którym niewiele jest form wypukłych i wyniesionych, przeważają antropogenne formy rzeźby: nasypy drogowe i kolejowe stwarzają wyraźną dysharmonię w naturalnym krajobrazie; wszystkie poprzeczne nasypy, wały i groble w dolinie Krzny są ponadto barierami ekologicznymi o utrudnionych związkach funkcjonalnych;
- pozostałościami wydobywania surowców mineralnych (piasków i glin) są obecnie pozostawione bez rekultywacji i zagospodarowania wyrobiska; w takim stanie stanowią zagrożenie dla akumulacji i migracji skażeń (tzw. „dzikie wysypiska”);
- generalnie wysoki współczynnik przepuszczalności osadów powierzchniowych, szczególnie na południe od doliny Krzny (i w samej dolinie), wymaga bardzo starannej izolacji podłoża od wszelkich wpływów i przemieszczania się polutantów w przypowierzchniowej warstwie gruntu (również w płytkich wodach pierwszego poziomu wodonośnego);
- funkcje rolnicze w dolinie Krzny wymagały zmiany obiegu wody m.in. poprzez wyprostowanie koryta rzeki, co zmieniło jej naturalny bieg, pozostawiając odcięte zakola i starorzecza; w układzie – litosferycznym – poza naruszeniem naturalnych procesów geodynamicznych w wyniku zmiany rzędnej bazy erozyjnej jaką była rzędna naturalnego koryta rzeki, Krzna ma koryto w postaci wyprostowanego rowu melioracyjnego zamiast meandrującej, nizinnej rzeki – spowodowało to obniżenie walorów fizjonomicznych doliny.

3. Odporność hydrosfery.

3.1. Wody podziemne.

Odporność wód podziemnych na antropogenne zmiany zależy od:

- Zasobności poziomów wodonośnych i głębokości ich występowania: im większe zasoby, tym mniejsze stężenia skażeń przy tej samej dawce zanieczyszczeń. Poziomy zalegające głębiej w mniejszym stopniu narażone są na zanieczyszczenia. Pierwszy poziom czwartorzędowy jest „otwarty” na skażenia.

- Stopnia przepuszczalności gruntów wodonośca. W omawianym obszarze są to utwory generalnie o dobrej i bardzo dobrej przepuszczalności, a możliwość zanieczyszczenia potęgują: brak izolacji poziomą czwartorzędowego i nieciągła izolacja poziomów czwartorzędowego i trzeciorzędowego.
- Intensywność ruchu wód podziemnych, czyli tempo wymiany (krążenia) wód w obszarze. Generalnie płaskie zwierciadło wód podziemnych jedynie lokalnie (strefy krawędziowe) ma zwiększone spadki hydrauliczne.

Uwzględniając powyższe uwarunkowania wydzielono następujące strefy odporności wód podziemnych na degradację jakościową:

- Obszary o najmniejszej odporności: wody aluwialne we wszystkich dolinach rzecznych.
- Obszary o średniej odporności: wody czwartorzędowe na północ od doliny Krzny, trzeciorzędowe bez warstwy izolującej.
- Obszary o wysokiej odporności: właściwie należy mówić o poziomach wodonośnych – jurajskim i izolowanym trzeciorzędowym.

3.2. Wody powierzchniowe.

Powierzchniowe zjawiska wodne są narażone na degradację w znacznie większym stopniu, niż wody podziemne a ich naturalna odporność na przekształcenia jest generalnie mniejsza i zależy od:

- Wielkości przepływu cieków wodnych. Małe strugi wodne bardzo szybko ulegają degradacji i mają niską progową odporność na przekształcenia.
- Spadku podłużnego koryta. Wody szybko odpływające mają większą możliwość samooczyszczania, niż wody o powolnym nurcie (zjawisko natleniania, mieszania, turbulencji).
- Rocznej i wieloletniej amplitudy przepływów: ta sama ilość zanieczyszczeń dopływających do cieków powoduje różne skutki dla stanu sanitarnego.
- Wielkość i rozmieszczenie powierzchni biologicznie czynnych w zlewni, a szczególnie lasów, torfowisk, bagien, które stanowią biofiltry, wyjątkowo ważne dla tzw. zanieczyszczeń obszarowych (pochodzących głównie z chemizacji rolnictwa).
- Wielkość ładunku zanieczyszczeń dopływających do koryta.

3.3. Podsumowanie rozważań odporności hydrosfery.

Gmina Łuków w swoim obszarze ma specyficzne warunki odpornościowe stosunków wodnych, a wynikające przede wszystkim z budowy hydrogeologicznej obszaru. Wody podziemne mają zróżnicowaną odporność. Duża wrażliwość na zanieczyszczenia poziomu czwartorzędowego i bardzo mała zdolność do regeneracji, a przede wszystkim nieustający dopływ polutantów sprawia, że są one skażone w stopniu wysokim.

Poziom czwartorzędowy bardzo łatwo ulega wpływom antropogennym i zanieczyszczenia szybko migrują w wodonościu zanieczyszczając go trwale.

Pod względem sanitarnym wody te nie nadają się do zaspokojenia potrzeb wodnych.

Głębsze poziomy: trzeciorzędowy, a szczególnie jurajski, są odporne na przekształcenia jakościowe (izolacja od wpływów zewnętrznych). Lokalnie istnieje niebezpieczeństwo migracji skażeń od czwartorzędu w głąb, do trzeciorzędowego zbiornika. Zasoby wód podziemnych stanowią gwarancję, że w ujęciu ilościowym są one odporne na zmianę obiegu i dotychczasowa gospodarka wodna nie zagraża przekształceniom ilościowym. Natomiast wszystkie wody powierzchniowe mają bardzo niewielką naturalną odporność na degradację.

4. Odporność pedosfery.

Działalność inwestycyjna w ramach ustaleń planistycznych, która nieuchronnie musi wykorzystywać powierzchnię terenu, jego odporność na zmiany najpełniej oddaje ocena odporności pedosfery (pokrywy glebowej), bowiem skała macierzysta w profilu glebowym reprezentuje warunki wierzchniej warstwy litosfery. Czynnikiem decydującym o stopniu degradacji pedosfery są:

- Zakres i tempo zmian użytkowania pedosfery, czyli przejmowania gruntów na bardziej agresywne funkcje użytkowe.
- Nieodpowiednia do wymogów fizyko – chemicznych gruntów agrotechnika, stymulująca zmiany geochemiczne i różnorodne procesy geodynamiczne. Pokrywa glebowa na niektórych obszarach gminy jest bardzo wrażliwa na tego typu zmiany. Niska żyzność gleb, wyrażająca się niską zasobnością przyswajalnych dla roślin składników pokarmowych (80% powierzchni pokrywy glebowej) i mikroelementów (70% powierzchni gleb), wymaga jednak na gruntach ochronnych chemizacji.

- Migracja w gruncie skażeń z atmosfery, zrzut różnorodnych zanieczyszczeń bezpośrednio do ziemi, obszarowy zanieczyszczeń punktowych: dzikich wysypisk i składowisk, wylewisk, niezabezpieczonych wysypisk odpadów przemysłowych i komunalnych, tzw. zanieczyszczeń komunikacyjnych (azbest, sadza, metale ciężkie).

5. Odporność środowiska biotycznego.

Działalność zagospodarowania przestrzennego w konsekwencji doprowadza do „likwidacji” przyrody.

W ekologii od dawna znane jest prawo zwiększania się odporności środowiska i przyrody na degradację wraz ze wzrostem zróżnicowania biocenotycznego. Większa bioróżnorodność, to większa odporność na antropogenne przekształcenia. Ważne jest ponadto jeszcze kolejne ustalenie: odporność środowiska biotycznego na antropogenną degradację lub trwale przekształcenia jest funkcją stanu biotopu (siedliska), czyli warunków, stanu i zagrożeń środowiska abiotycznego. Wrażliwość na zmiany tego ostatniego jest z kolei funkcją komponentu najmniej odpornego. Stan przyrody zależy od podatności na przekształcenia – „najslabszego ogniwa”.

Zbiorowiska leśne – jako najwyższa forma organizacji świata ożywionego – są najodporniejsze na degradację, zaś najmniej odporne są tereny z dużym zredukowaniem środowiska biotycznego.

Czynniki obniżające odporność środowiska biotycznego:

1. Czynniki fizyczno – mechaniczne: przeznaczanie terenów biologicznie czynnych na inwestycje, ingerencja człowieka poprzez regulacje stosunków wodnych: osuszanie lub nawadnianie.
2. Chemiczne zmiany biotopów (siedlisk) powodujące stałą degradację składu chemicznego (geohydrochemicznego).
3. Upraszczenie poziomej, pionowej i gatunkowej różnorodności ekosystemów leśnych.
4. Częsta zmiana użytkowania gruntów np.: wylesienie – zalesienie, osuszanie – nawadnianie, szybkie i naprzemienne użytkowanie, które uniemożliwia osiągnięcie przez ekosystemy i biocenozy stanu dojrzałości i równowagi biologicznej.
5. Insulacja krajobrazu, czyli dzielenie naturalnych układów ekologicznych (fragmentaryzacja) na małe, izolowane „wyspy”, które bez naturalnego kontaktu i zasilania z innymi terenami cennymi przyrodniczo, szybko ubożeją a następnie ulegają degradacji. Małe „wyspy”, enklawy przyrodnicze nie są w stanie obronić się przed

zagrożeniami płynącymi z zewnątrz, a przede wszystkim utworzyć prawidłowej struktury gatunkowej.

6. Zmiana klimatu i jakościowego stanu atmosfery występuje najczęściej w wyniku emisji zanieczyszczeń.

7. Ułatwiona migracja genów i gatunków obcych dla właściwego środowiska i krajobrazu.

Środowiska leśne w omawianym obszarze cechują się szeregiem wymienionych wyżej czynników obniżających potencjał ekologiczny i zwiększających wrażliwość na antropogenne zmiany. Jednak ich ścisłe związki funkcjonalno – ekologiczne z sąsiednimi komponentami leśnymi decydują o tym, że są zbiorowiska o potencjale największej odporności na degradację.

Obszary biologicznie czynne w postaci monokulturowego rolnictwa i intensywnej zabudowy stanowią tereny o najniższej odporności na degradację przyrodniczą.

Trzy kategorie odporności na degradację środowiska biotycznego występują w układzie strefowym: lasy, pola, łąki (doliny rzeczne) i zabudowa oraz w układzie mozaikowym – czyli w wyniku dotychczasowej insulacji krajobrazu często sąsiadują ze sobą obszary o różnej odporności na degradację przyrodniczą – co należy uwzględnić w planowaniu zagospodarowania przestrzennego gminy Łuków.

6. Odporność ogólna środowiska.

Jeżeli odporność na degradację środowiska i możliwość jego regeneracji ma być ważnym uwarunkowaniem zagospodarowania przestrzennego gminy, to należy ją przedstawić również jako odporność ogólną (łączną), przy czym można ją ująć w trzy stopniowej niżej przedstawionej skali:

- a) Obszary o dużej odporności środowiska na degradację i posiadające dużą zdolność do regeneracji.

W gminie Łuków będą to kompleksy leśne wraz ze swoją równowagą ekologiczną i ochronną.

- b) Obszary o średniej odporności środowiska na degradację i posiadające średnią zdolność do regeneracji.

Elementem obniżającym kategorię odporności tych obszarów są przekształcone stosunki wodne w stopniu przeciętnym, różnym stanie środowiska biotycznego i umiarkowane zagospodarowanie (wykorzystanie) przestrzeni. Należą tu pozostałe doliny rzeczne, większe tereny niecek wytopiskowych.

- c) Obszary o niskiej odporności środowiska na degradację i posiadające niską zdolność do regeneracji.

Są to wszystkie obszary, które obecnie w wyniku użytkowania utraciły walory przyrodnicze i środowiskowe (w różnym zakresie) oraz obszary zurbanizowane. Są to agrocenozy na gruntach ornych, tereny intensywnej zabudowy oraz wyrobiska poeksploatacyjne. Sposób użytkowania (zagospodarowania przestrzennego) obniżył zdolności samoregeneracji środowiska w tych rejonach.

7. Ocena stanu ochrony zasobów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazu.

7.1. Ochrona wartości przyrodniczych.

W rozdziale II sporządzono charakterystykę stanu środowiska przyrodniczego i jego ochrony. Ochroną prawną w gminie objęte są pomniki przyrody, tereny ochrony pośredniej ujęć wody, gleby w klasach bonitacyjnych III i IV oraz lasy ochronne. Wskazano też na planowane utworzenie obszaru chronionego w oparciu o ustawę o ochronie przyrody.

Z tak przeprowadzonej analizy wynika, że obszary i obiekty chronione środowiska, przyrody i krajobrazu mają różną rangę ochrony prawnej, różne zadania i funkcję ochronną w obszarze gminy Łuków.

W granicach gminy Łuków obszarem chronionym na podstawie przepisów o ochronie przyrody jest Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmujący północno-zachodnią część gminy oraz Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu.

Przewiduje się, że teren Łukowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu ze względu na jego wysokie walory krajobrazowe oraz przyrodnicze zostanie przekształcony na Łukowski Park Krajobrazowy. Jest to proponowane zadanie rządowe (według „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łuków”).

Terenami całkowicie niewskazanymi pod zabudowę ze względu na mikroklimat są doliny Krzny Południowej, Krzny Północnej oraz cieki i rowy melioracyjne wraz z najbliższym sąsiedztwem.

Wykluczenie z zabudowy terenów przewidywanych do ochrony i ograniczenie swobodnej penetracji terenu o największych wartościach przyrodniczych z jej ukierunkowaniem na cele dydaktyczne i naukowe, zaś działania na obszarach objętych ochroną podporządkowane być muszą ustaleniom przepisów szczególnych i aktów stanowiących szczególne formy ochrony przyrody.

Specjalnej ochronie przed przeznaczeniem gruntów na cele nierolnicze powinny być objęte grunty od I do III klasy bonitacyjnej.

Gleby organiczne szczególnie chronione (tzn. gleby mułowe, torfowe, murszowe i murszowate) znajdują się głównie w dolinie rzeki Krzyny Południowej i pokryte są w większości użytkami zielonymi. Tereny występowania tych gleb są terenami nie nadającymi się do zabudowy.

Utrata pozytywnego oddziaływania terenów otwartych na środowisko musi być zrekompensowana po części intensyfikacją i wzmocnieniem biologicznym, a po części zachowywaniem powierzchni biologicznie aktywnych.

Wokół ujęć wód podziemnych służących do zbiorowego zaopatrywania ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarstw domowych oraz do produkcji artykułów żywnościowych i farmaceutycznych istnieje obowiązek ustanawiania stref ochronnych. Składają się one z terenów ochrony bezpośredniej (przy studniach wierconych - 8÷10 m licząc od zarysu budowli i urządzeń służących do poboru wody), oraz terenów ochrony pośredniej (w przypadkach uzasadnionych warunkami hydrogeologicznymi można odstąpić od wyznaczania terenów ochrony pośredniej). Na terenach ochrony bezpośredniej jest zabronione użytkowanie gruntów do celów nie związanych z eksploatacją ujęcia wody.

7.2. Ochrona wartości kulturowych.

Na obszarze gminy Łuków wyznaczono następujące strefy ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych:

a) STREFA "A" -pełnej ochrony historycznej struktury przestrzennej, obejmuje:

- zespół folwarczny w Kryńszczaku
- zespół leśniczówki w Kryńszczaku

Dla strefy "A" ustala się:

- zakaz wznoszenia jakichkolwiek obiektów kubaturowych w tej strefie,
- zachowanie zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, tj. zachowanie obecnego kształtu założenia folwarcznego, utrzymanie istniejącej sieci dróg, alei, szpalerów, osi widokowych i kompozycyjnych,
- zachowanie istniejących podziałów parcelacyjnych,
- zakaz wytyczania nowych ciągów komunikacyjnych,

b) STREFA "B" - ochrony zachowanych elementów zabytkowych, obejmuje:

- teren wokół kościoła parafialnego w Zarzeczcu Łukowskim
- teren cmentarza parafialnego w Gręzówce
- teren cmentarza parafialnego w Zarzeczcu Łukowskim
- teren zespołu leśniczówki w Dąbrówce
- teren założenia dworskiego wraz z alejami i szpalerami w Kownatkach
- teren zespołu dworsko-parkowego w Ryżkach
- teren wokół pomnika ku czci ks. Stanisława Brzózki wraz z drogą na osi w lesie "Jata" w pobliżu Dąbrówki
- teren wokół pomnika żołnierzy AK w lesie "Jata" przy szosie Siedlce-Łuków

Dla strefy "B" ustala się:

- zachowanie zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, tj. utrzymanie istniejącej sieci dróg, alei, szpalerów, osi widokowych i kompozycyjnych,
- dopuszczenie realizacji nowej zabudowy, w zależności od jej funkcji, z wymogiem dostosowania jej do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i bryły zabudowy, przy jednoczesnym założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej,
- zachowanie istniejących podziałów parcelacyjnych,
- zakaz wytyczania nowych ciągów komunikacyjnych,

c) STREFA "K"- ochrony krajobrazu, obejmuje:

- teren przy cmentarzu parafialnym w Gręzówce
- teren przy cmentarzu parafialnym w Zarzeczcu Łukowskim
- teren przy zespole dworsko-parkowym w Ryżkach

W strefie tej proponuje się

- zachowanie istniejącego drzewostanu
- zachowanie istniejącego użytkowania
- nie wprowadzanie zwartych nasadzeń wysoką roślinnością
- nie lokalizowanie obiektów kubaturowych.

d) STREFA "E" - ochrony ekspozycji zespołu zabytkowego.

Strefa "E" jest strefą ochrony ekspozycji, która obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych.

Wyznaczenie granic strefy "E" jest zależne od wielkości i bogactwa sylwety zespołu zabytkowego, od rozłożenia akcentów dominujących, wreszcie od ukształtowania terenu, na którym położony jest zabytkowy zespół oraz tereny otaczające.

Strefą "E" ochrony ekspozycji zespołu zabytkowego objęto widok na zespół dworsko-parkowy w Ryżkach z drogi Żelechów-Łuków.

W strefie tej proponuje się:

- wprowadzenie zakazu zwartych nasadzeń wysoką roślinnością,
- dopuszczenie realizacji zabudowy wyłącznie parterowej.

e) Ochrona stanowisk archeologicznych

Na terenie gminy Łuków wyznacza się dwa rodzaje stref ochrony archeologicznej:

A) Obserwacji archeologicznej, tj. stanowiska o znanej lokalizacji oraz wsie o metryce XVI-wiecznej i wcześniejszej.

Na terenie gminy Łuków wyznacza się 32 stanowiska obserwacji archeologicznej.

Na obszarze tej strefy wszelka działalność inwestycyjna, a w szczególności ta, która łączy się z naruszeniem ziemi na głębokość ponad 30 cm, musi być dokonana pod nadzorem archeologiczno-konserwatorskim.

B) Strefa domniemanych stanowisk archeologicznych, tj. stanowisk niedostępnych podczas badań powierzchniowych lub szczególnie zagrożone zniszczeniem, a charakteryzujące się dobrymi warunkami osadniczymi.

Na terenie gminy Łuków wyznacza się 2 domniemane stanowiska archeologiczne objęte strefą ochrony.

7.3. Ochrona wartości krajobrazowych.

Na terenie gminy Łuków można wyróżnić 3 typy krajobrazów przyrodniczych: rolniczy, dolinny i leśny. Największą powierzchnię 52,4% pow. gminy zajmuje krajobraz rolniczy. Znaczna jest również powierzchnia krajobrazu leśnego (około 33%) i wyraźnie mniejsza – krajobrazu dolin rzek (około 14,3%).

7.3.1. Krajobraz rolniczy

Wykazuje wyraźne zróżnicowanie struktury przestrzennej w skali gminy - w części zachodniej, środkowej i południowej udział śródpolnych zadrzewień jest wyraźnie mniejszy w porównaniu ze wschodnią i północną częścią gminy. Również takie cechy krajobrazu jak: stopień rozdrobnienia upraw, zagęszczenie śródpolnych miedz i małych płątów łąk oraz pojedynczych drzew są wyraźnie korzystniejsze we wschodniej i północnej części gminy, wpływając na większy poziom lokalnej różnorodności biologicznej. Ponadto, obecność sąsiedztwa dolin Krzyny Północnej, Krzyny Południowej oraz ich sąsiedztwo, wpływa zdecydowanie korzystnie na funkcjonowanie krajobrazu rolniczego całej wschodniej części gminy.

7.3.2. Krajobrazy dolin rzek.

Doliny rzek: Krzyny Południowej i Krzyny Północnej w największym stopniu kształtują zróżnicowanie środowisk podmokłych gminy Łuków. Występujące lokalnie wtórne zabagnienie oraz znaczny areal łąk i pastwisk stanowiły podstawę do uznania dolin obu rzek za korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym w Krajowej Sieci Ekologicznej ECINET-PL. Pod względem przyrodniczym najcenniejsze są fragmenty doliny Krzyny pod Łazami i Strzyżewem. Występują tu otwarte, wtórnie zabagnione łąki stanowiące najważniejsze w skali gminy skupiska łąkowej awifauny oraz zróżnicowanych łąk ziołoroślowych i torfowisk niskich. Zupełnie odmienny jest charakter siedliskowy górnych (źródłiskowych) odcinków Krzyny Północnej i Południowej. Odcinki te są porośnięte bagiennymi lasami o charakterze łągów olszowo-jesionowych i olsów w otoczeniu rozległego kompleksu leśnego „Krynśszczak” wpływając stabilizująco na jego strukturę i funkcjonowanie. Pozostałe odcinki obu rzek są bardzo silnie przekształcone, zwłaszcza miejski oraz podmiejski odcinek Krzyny Północnej. Dolina została tu całkowicie osuszona a naturalne, nadrzeczne lasy łąkowe wycięte.

Wzdłuż południowo-zachodniego skraju gminy płynie Bystrzyca. W granicach gminy Łuków znajduje się niewielki, ale znacznie zróżnicowany przyrodniczo fragment doliny tej rzeki (łozowiska, kępy łągów olszowych i małe torfianki). Poza dolinami trzech największych rzek, w gminie Łuków dość gęsta jest sieć małych dopływów Krzyny Płn., Krzyny Płd., Bystrzycy z najsilniej zróżnicowaną Stanówką, zwłaszcza powyżej wsi Gołąbki. Występują tu stare kępy łągów olszowo-jesionowych i łozowisk oraz wtórnie zabagnione łąki ziołoroślowe.

Środowiska łąkowo-bagienne zachowały się ponadto w obniżeniu powytopiskowym na południe od Dąbia. Jest to najbardziej rozległy kompleks łąkowy w skali całej gminy, niestety znacznie osuszony i tylko lokalnie odznaczający się wysokim poziomem różnorodności biologicznej.

7.3.3. Krajobraz leśny.

Kompleksy leśne są rozmieszczone stosunkowo równomiernie i tylko południowo-zachodnia część gminy odznacza się wyjątkowo niską lesistością. Największy kompleks leśny (Kryńszczak) zajmuje południowo-zachodnią część gminy. Jest to nie tylko największy w skali gminy, ale również najsilniej zróżnicowany kompleks leśny. Szczególnie cenny przyrodniczo jest rezerwat ścisły „Jata” oraz rezerwat częściowy „Topór”. Rezerваты te powołano dla zachowania naturalnych, wyspowo położonych (poza granicą zwartego zasięgu) stanowisk jodły. Oprócz jodły, w obu rezerwach występują również inne, cenne gatunki, wiele z nich zalicza się do rzadkich oraz prawnie chronionych. Na przeciwległym krańcu gminy, w lesie położonym koło Kownatek, utworzono rezerwat „Las Wagramski”.

Kompleksy leśne w południowej części gminy (pomiędzy Ryżkami a Suchocinem) stanowią ekologiczne wyspy pozbawione połączeń naturalnych (korytarzy ekologicznych) co z pewnością negatywnie wpływa na funkcjonowanie izolowanych zgrupowań gatunków typowo leśnych – charakterystycznych dla strefy wnętrza lasu. Pod względem omawianej ciągłości siedliskowej, znacznie korzystniejsza jest sytuacja w północnej części gminy – ciągłość lasów jest tu lepiej zachowana w porównaniu z południową częścią gminy.

8. Inne elementy zagrożenia środowiska naturalnego.

8.1. Wartości przyrodnicze gminy Łuków.

Środowisko przyrodnicze jest korzystne dla mieszkańców gminy. Lasy zajmują 33,09% powierzchni gminy. Budowa geologiczna stwarza warunki dla posadowienia standardowych budowli. Ograniczenia budowlane wynikają jedynie z warunków wodnych najczęściej w dolinach rzek. Na terenie gminy nie ma trującego przemysłu zagrażającego środowisku przyrodniczemu gminy.

8.2. Zagrożenia środowiskowe.

8.2.1. Zagrożenia środowiska przyrodniczego doliny Krzny.

Zagrożenia związane być mogą z uszczuplaniem terenu doliny pod budownictwo w szczególności poprzez:

- realizację obiektów budowlanych blokujących ciągłość powiązań przyrodniczych,
- realizację obiektów o funkcjach konfliktowych z funkcją systemu przyrodniczego, jak stacje paliw, zespoły garażowe, składy i magazyny oraz elementy infrastruktury technicznej.

8.2.2. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza są:

- emitor elektrociepłowni przy ul. Świderskiej róg ul. W. Jagiełły na terenie miasta Łuków,
- kotłownie lokalne,
- kotłownie zakładowe,
- komunikacja samochodowa.

Emisje z wymienionych źródeł, powodując jedynie lokalne podwyższenie stężeń różnych związków chemicznych, obniżają jednak standard zamieszkiwania na tych terenach.

System przewietrzania związany z układem terenów otwartych w dolinie rzeki Krzny jest sprawny i nie wymaga specjalnych modyfikacji.

8.2.3. Hałas.

Przekroczenia dopuszczalnych norm występują dość powszechnie na terenach zabudowy mieszkaniowej, w pobliżu głównych tras komunikacyjnych. Skala tego zjawiska uzależniona jest od nasilenia ruchu samochodowego. Zabezpieczenia przed hałasem stosowane dotychczas sprowadzają się do:

- wyznaczania minimalnej odległości nowej zabudowy mieszkaniowej od ulic wg ocen oddziaływania na środowisko,
- wprowadzania pasów zieleni izolacyjnej,
- stosowania ochrony biernej w budynkach (szczelne okna, wygłuszające ściany).

Przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu na terenach zabudowy mieszkaniowej występują również w sąsiedztwie dużych zakładów przemysłowych. Sytuacja w tym zakresie jest zmienna w związku z modernizacją zakładów, zmianami technologii oraz urządzeń i generalnie ulega stałej poprawie, stosownie do ustaleń przepisów szczególnych w tym zakresie.

8.2.4. Tereny zagrożone promieniowaniem.

Źródła elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na opracowywanym terenie to: linie przesyłowe i urządzenia elektroenergetyczne (w tym stacje transformatorowe) oraz stacje radionadawcze.

Istniejące na terenie gminy stacje radionadawcze są małej mocy i zasięg szkodliwego promieniowania emitowany przez te stacje nie przekracza kilku lub kilkunastu metrów od zainstalowanych anten.

ROZDZIAŁ IV

WSTĘPNA PROGNOZA DALSZYCH ZMIAN ZACHODZĄCYCH W ŚRODOWISKU.

Dalsze zmiany zachodzące w środowisku przyrodniczym gminy nadal związane będą ze zmianami zagospodarowania i użytkowania przestrzeni gminy. Brak jest przesłanek wskazujących na zmianę tempa zmian, szczególnie zwiększenia ich intensywności.

Obecnie zostaną sformułowane ogólne i szczegółowe wnioski kompleksowe, wynikające z przeprowadzonych analiz:

- **Efektom zmian obiegu wody** w dolinach rzecznych, gdzie wykonano prace odwadniające w celu intensyfikacji produkcji rolnej, jest degradacja stosunków glebowo – powietrznych w glebach hydrogenicznych. Proces odwadniania dolin oznacza utratę prężności ekologicznej i próby zabudowy na terenach przesuszonych.
- **Stan jakościowy wód powierzchniowych** w małym stopniu zależy od gospodarki wodno – ściekowej, jednak należy wyeliminować bezpośrednie zrzuty ścieków nieoczyszczonych i ograniczyć tzw. spływy obszarowe biogenów z obszarów rolniczych i zabudowanych (wody deszczowe).
- **Zasoby powierzchni terenu:** surowce mineralne zasadniczo zostały wyeksploatowane. Problemem są wyrobiska poeksploatacyjne, które należy zagospodarować zgodnie z uwarunkowaniami gruntowo – wodnymi i koniecznością porządkowania przestrzeni planistycznej gminy Łuków. Złoża do eksploatacji – z bieżącą rekultywacją.
- **Zmiany zachodzące w krajobrazie** i przestrzeni planistycznej gminy Łuków w wyniku zabudowy, wykorzystują dwie proekologiczne zasady:
 - strefowania zagospodarowania, czyli funkcji terenu, zgodnie z uwarunkowaniami środowiskowymi i naczelną zasadą podnoszenia warunków życia mieszkańców (koncentracja zabudowy mieszkaniowej, obsługi infrastrukturalnej, działalności gospodarczej i terenów biologicznie czynnych różnorodnych typów);

- dostosowywania (harmonizacji) zagospodarowania przestrzennego z warunkami przyrodniczymi co oznacza właściwe wykorzystanie planowania przestrzennego, jako rzeczywistego narzędzia ochrony przestrzeni przyrodniczej.

Problemami do rozstrzygnięcia w kolejnych planach przestrzennych są trasy komunikacyjne przecinające doliny rzeczne. Zachowanie ich (dolin) ekologicznej drożności jest warunkiem funkcjonowania Przyrodniczego Systemu Gminy a w konsekwencji trwałej poprawy standardu zamieszkiwania.

Generalnie stan środowiska gminy, czyli tzw. tło środowiskowe, stanowiące punkt wyjścia do dalszych etapów prac planistycznych jest bardzo korzystne dla wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju. Przekształcenia są ograniczone przestrzennie a stopień intensywności zmian niewielki. Ponadto istnieją warunki ograniczenia uciążliwości i poprawy stanu środowiska do standardów ekorozwoju (stosunków wodnych, lesistości, relacji terenów zabudowanych do biologicznie czynnych).

ROZDZIAŁ V

WNIOSKI DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

1. Ekofizjograficzne przesłanki do planu miejscowego.

Analizując stan zainwestowania istniejącą zabudowę i infrastrukturę techniczną postuluje się następujące wnioski do planu na bazie następujących cech środowiska przyrodniczego warunkującego funkcje terenów:

- Rzeźbę obszarów zróżnicowanych morfogenetycznie. Większość terenów płaskich ma dobre i bardzo dobre warunki rozwoju przestrzennego, zaś formy wklęsłe (doliny rzeczne, dolinki, rozcięcia erozyjne i zagłębienia wytopiskowe) – średnie i słabe.
- Wierzchowiny, poza rejonami zagłębień, mają korzystne warunki hydrogeologiczne realizacji zabudowy.
- Hydroizobata 1 m, czyli średnia głębokość do wód podziemnych, obejmuje większość den dolinnych i większych zagłębień – to złe warunki dla lokalizacji budynków z podpiwniczeniem (należy uwzględnić, że występują sezonowe wahania poziomu, wynoszące w zależności od budowy litologicznej od 0,3 do 0,7 m).
- Warunki gruntowe są korzystne dla zabudowy wielokondygnacyjnej, zaś w większości tych obszarów wody podziemne stabilizują się na głębokości 4,0 m i poniżej.
- Przyrodniczy System Gminy jest obiektywną, planistyczną formą ochrony struktury przyrodniczej. Funkcjonowanie PSG wymaga jego ochrony i wzbogacania, ale zapewni poprawę warunków zamieszkiwania ludności i zharmonizowanie sfery przyrodniczej ze społeczno – gospodarczą.
- Szczególne znaczenie mają obszary łącznikowe: korytarze i sięgacze ekologiczne. Należy dążyć do ich wzmocnienia przyrodniczego i w miarę możliwości do likwidacji barier ekologicznych (głównie nasypów drogowych i tras komunikacyjnych) ograniczających funkcję komunikacyjną tych obszarów.
- Poprawa topoklimatu wiąże się również z dalszym zwiększaniem bioklimatycznej funkcji lasów w ekosystemie.
- Szczęólnego potraktowania wymaga zagospodarowanie przestrzenne w strefie przydolinnej. Przejście od terenów biologicznie aktywnych, krajobrazowo cennych do

strefy zurbanizowanej musi uwzględniać zasady strefowania i harmonizacji krajobrazu, środowiska i przyrody z planowaną zabudową.

- Wszystkie funkcje terenu muszą być dostosowywane do określonej waloryzacji obszaru gminy z punktu widzenia odporności na antropogenne przekształcenia. Należy uwzględniać, że tereny mają zróżnicowaną odporność ogólną i cząstkową (dotyczącą poszczególnych komponentów środowiska), a najmniej odpornym elementem są stosunki wodne.

2. Środowiskowe dominanty planistyczne.

2.1. Strefa przyrodnicza.

Gmina Łuków winna posiadać przede wszystkim Przyrodniczy System Gminy – co gwarantuje poprawę funkcjonowania środowiska przyrodniczego, a tym samym gwarantuje wysoki standard zamieszkania.

W ramach PSG – należy wyznaczyć:

- **Funkcję gospodarczą lasów** prowadzoną według zasad trwale zrównoważonego rozwoju, należy uzupełnić funkcjami ochronnymi: wodochronną, bioklimatyczną i ekologiczną. W planach urządzania lasów należy uwzględnić następujące zasady:
 - dostosowywania drzewostanów do warunków siedliskowych,
 - leśnego kierunku rekultywacji obszarów zdegradowanych i zdewastowanych oraz czasowo wyłączonych z powierzchni leśnej (wysypisko),
 - zalesienie enklaw i wyrównanie granicy strefy polno – leśnej,
 - kształtowanie struktury lasów i ich wykorzystanie w tempie gwarantującym trwałe zachowanie ich bogactwa biologicznego, wysokiej produktywności oraz potencjału regeneracyjnego, żywotności drzewostanów i siedlisk.
- **Funkcję łącznikową** w postaci korytarzy ekologicznych, czyli kanałów przemieszczania się fauny i flory, a także bezpośredniego oddziaływania na tereny zurbanizowane gminy, należy wyraźnie wzmocnić uwzględniając następujące ogólne szczegółowe zasady:
 - opracowanie planu miejscowego zagospodarowania doliny Krzny z koniecznością realizacji nadrzędnej funkcji komunikacji przyrodniczej w skali miejscowej (PSG) i ponadregionalnej (ECONET – Polska, CORINE 2000);

- postulat ekologizacji dolin rzecznych – ta naczelna zasada ekorozwoju gminy oznacza przywracanie naturalnej funkcji dolin gdyż wszystkie inne funkcje są sprzeczne z naturalnym obiegiem wody, reżimem rzeczny i stosunkami biotycznymi;

Poprawa obiegu wody w dolinach Krzny, Bystrzycy, Stanówki i Samicy powinna się odbywać z uwzględnieniem:

- wykorzystania możliwości retencji powierzchniowej;
- zaniechania odwadniania a docelowo likwidacji nienaturalnego obiegu wody w dolinie: odtworzenie koryt, likwidacja rowów;
- podpiętrzenia wód w korycie w zaproponowanych strefach, jako działania zapoczątkowujące przywracanie naturalnych warunków glebowo – wodno – powietrznych w dolinach rzecznych;
- opracowania programu unaturalnienia szaty roślinnej obydwu dolin, dostosowywanie roślinności do występujących siedlisk hydrogenicznych, ale również likwidację „obcych” form szaty (ogródków działkowych, upraw rolnych);
- wprowadzania roślinności dolinnej etapami, począwszy od form kęp, grup, szpalerów drzew; ważnym elementem ochrony i wzbogacania są szpalery przykorytowe i pasy roślinności przydolinnej (wskazane na mapie ekofizjograficznej), chroniące dolinę przed spływami powierzchniowymi;
- wprowadzanie nowej zabudowy wszelkiego typu jest konfliktowe; możliwość budowy podziemnych sieci urządzeń infrastrukturalnych lub służących szeroko rozumianej gospodarce wodno – ściekowej (np. kolektory, osadniki, zbiorniki) należy dopuścić z koniecznością minimalizacji oddziaływań szkodliwych;
- budowa kolejnych przegród w dolinach jest konfliktowa z funkcją łącznikową; ten postulat należy uwzględniać przy projektowaniu nowych rozwiązań komunikacyjnych: każda nowa przegroda to bariera ekologiczna dla wielu gatunków i fragmentacja środowiska przyrodniczego;
- zachowania starorzeczy i zapewnienia im łączności z korytem cieku – powinno to rozpocząć proces renaturalizacji koryt rzek;
- w obszarach korytarzy ekologicznych dolin rzek w ograniczonym (przestrzennie i strukturalnie) zakresie można dopuścić nieagresywne formy rekreacji (obiekty sportowe, pola golfowe, ścieżki piesze i rowerowe).

- **Funkcja łącznikowa** w obrębie sięgaczy ekologicznych powinna ulec wyraźnemu wzmocnieniu, bowiem w stanie dotychczasowym jest ona ograniczona. Należy

wykorzystać wysoki potencjał ekologiczny dolin rzecznych do wzbogacenia sięgaczy ekologicznych (zakrzaczenia, zadrzewienia, zadarnienia).

- **Rejony dolesień** wskazane jako sposób na biologiczne wzmocnienie istniejących terenów leśnych.
- **Dotychczasowe i planowane formy** różnorodnej zieleni urządzonej, pasów izolacyjnych oraz zieleni nieurządzonej. Formy te w skali miejscowej mają znaczenie krajobrazowe, podnoszące walory estetyczne zainwestowania urbanistycznego.

2.2. Strefa zabudowy.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że projektując nową zabudowę należy wyodrębnić obszary predestynowane do następujących typów budownictwa:

- a) zagrodowego z usługami;
- b) jednorodzinne i wielorodzinne z usługami;
- c) inwestycji celu publicznego i niepublicznego;

Ważnym problemem tutaj jest adaptacja istniejącej zabudowy. Wymienione formy zabudowy są uzależnione od warunków budowlanych i stanowią tzw. dominanty w krajobrazie. Oddzielnym problemem jest konieczność ochrony istniejącego systemu przyrodniczego wzmacniającego potencjał ekologiczny gminy.

Opis terenów zainwestowanych w poszczególnych sołectwach gminy Łuków:

1. Aleksandrów

W sołectwie Aleksandrów tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż dróg powiatowych Łuków – Radzyń Podlaski i Trzebieszów – Aleksandrów oraz drogi gminnej Krężnica – Aleksandrów. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia terenów łąk przy niewielkiej powierzchni lasów.

2. Biardy

W sołectwie Biardy tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi krajowej Siedlce – Radzyń Podlaski. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia terenów łąk przy niewielkiej powierzchni lasów.

3. Czereśl

W sołectwie Czereśl tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi wojewódzkiej Żelechów - Łuków. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia terenów łąk przy niewielkiej powierzchni lasów.

4. Dąbie

W sołectwie Dąbie tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi krajowej Stoczek Łukowski – Łuków, Żdzary- Dąbie. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia terenów łąk przy niewielkiej powierzchni lasów.

5. Dminin

W sołectwie Dminin tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi gminnej Gołębki – Dminin i Dminin – gr. gminy Ulan Majorat (Skrzeszew). Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej i lesnej przy niewielkiej powierzchni łąk i pastwisk.

6. Gołaszyn

W sołectwie Gołaszyn tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi krajowej Sokołów – Radzyń Podlaski, drogi powiatowej Gołaszyn – Ławki, drogi gminnej: droga krajowa 63 (Siedlce – Radzyń Podlaski) – Gołaszyn – granica obrębu. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia terenów łąk przy niewielkiej powierzchni lasów.

7. Gołębki

W sołectwie Gołębki tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są w pobliżu drogi krajowej Siedlce – Radzyń Podlaski. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, równa powierzchnia terenów łąk i lasów.

8. Gręźówka

W sołectwie Gręźówka tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi gminnej Gręźówka Kolonia – Gręźówka Nowa.. Na terenie sołectwa jest zdecydowana przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia terenów łąk przy niewielkiej powierzchni lasów.

9. Gręźówka Kolonia

W sołectwie Gręźówka Kolonia tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi krajowej Siedlce – Radzyń Podlaski. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna przy znikomej powierzchni łąk i lasów.

10. Jadwisin

W sołectwie Jadwisin tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi gminnej Jadwisin- gr. gminy Ulan Majorat (Domaszewnica), drogi powiatowej Jadwisin – Malcanów – Świdry. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej i minimalna powierzchnia lasów.

11. Jata

Sołectwo Jata jest właściwie w całości pokryte terenami leśnymi. Możliwość wykorzystania istniejących zespołów rekreacyjno – wypoczynkowych (Zimna Woda) do dalszej rozbudowy i modernizacji.

12. Jeziory

W sołectwie Jeziory tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi gminnej Jeziory – Gołębki. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia łąk i pastwisk oraz minimalna powierzchnia lasów.

13. Klimki

W sołectwie Klimki tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi gminnej Dąbie – Gręzówka i drogi gminnej Klimki. Na terenie sołectwa jest zbliżona powierzchnia terenów o produkcji rolnej, łąk oraz lasów.

14. Kownatki

W sołectwie Kownatki tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi powiatowej Suchocin – Zarzec Łukowski oraz biegnącej od niej drogi gminnej w kierunku granicy gminy Kąkolewnica Wschodnia (Lipniaki). Na terenie sołectwa jest znaczna powierzchnia lasów i terenów o produkcji rolnej przy niewielkiej powierzchni łąk.

15. Krynka

W sołectwie Krynka tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi powiatowej Suchocin – Zarzec Łukowski oraz biegnącej od niej drogi gminnej w kierunku granicy gminy Kąkolewnica Wschodnia (Lipniaki). Na terenie sołectwa jest znaczna powierzchnia lasów i terenów o produkcji rolnej przy niewielkiej powierzchni łąk.

16. Ławki

W sołectwie Ławki tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi powiatowej Gołaszyn – Ławki, oraz drogi powiatowej Trzebieszów – Łuków. Na terenie sołectwa jest przeważająca powierzchnia terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia terenów łąk, przy niewielkiej powierzchni lasów.

17. Łazy

W sołectwie Łazy tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi powiatowej Łuków – Radzyń Podlaski, drogi powiatowej Łuków - Rzymki oraz drogi gminnej biegnącej przez kolonię Łazy od drogi powiatowej Łuków – Radzyń Podlaski do drogi gminnej Łazy – Turze Rogi. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia terenów łąk przy niewielkiej powierzchni lasów.

18. Malcanów

W sołectwie Malcanów tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi powiatowej Łuków - Malcanów. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej i niewielka powierzchnia terenów łąk.

19. Role

W sołectwie Role tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi powiatowej Suleje - Role. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów łąk, znaczna powierzchnia terenów produkcji rolnej przy niewielkiej powierzchni lasów.

20. Ryżki

W sołectwie Ryżki tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi wojewódzkiej Łuków– Żelechów. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia lasów przy niewielkiej powierzchni terenów łąk.

21. Rzymy-Rzymki

W sołectwie Rzymy-Rzymki tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi powiatowej Łuków– Kozły. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia lasów przy niewielkiej powierzchni terenów łąk.

22. Sięciaszka Druga

W sołectwie Sięciaszka Druga tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi gminnej. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej i niewielkiej powierzchni terenów łąk.

23. Sięciaszka Pierwsza

W sołectwie Sięciaszka Pierwsza tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi krajowej Łuków Stoczek Łukowski. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej i niewielkiej powierzchni terenów łąk.

24. Sięciaszka Trzecia

W sołectwie Sięciaszka Trzecia tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi gminnej. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów łąk i niewielkiej powierzchni terenów produkcji rolnej.

25. Strzyżew

W sołectwie Strzyżew tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż dróg powiatowych Łuków –Strzyżew i Trzebieszów Strzyżew . Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej i równej powierzchni terenów łąk i lasów.

26. Suchocin

W sołectwie Suchocin tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi powiatowej Suchocin –Zarzec Łukowski. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znacznej powierzchni terenów łąk i niewielkiej powierzchni terenów lasów.

27. Suleje

W sołectwie Suleje tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi wojewódzkiej Łuków –Międzyrzec Podlaski i drogi gminnej. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znacznej powierzchni terenów łąk i niewielkiej powierzchni terenów lasów.

28. Szczygły Dolne

W sołectwie Szczygły Dolne tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi powiatowej Szczygły Dolne –Sarnów. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej i niewielkiej powierzchni terenów łąk i lasów.

29. Szczygły Górne

W sołectwie Szczygły Górne tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi powiatowej Szczygły Dolne –Sarnów. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej i niewielkiej powierzchni terenów łąk i lasów.

30. Świdry

W sołectwie Świdry tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi wojewódzkiej Łuków –Serokomia. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znacznej powierzchni lasów i niewielkiej powierzchni terenów łąk.

31. Turze Rogi

W sołectwie Turze Rogi tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi powiatowej Łuków –Strzyżew. Na terenie sołectwa są równe powierzchnie terenów o produkcji rolnej, łąk i lasów.

32. Wólka Świątkowa

W sołectwie Wólka Świątkowska tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi powiatowej Łuków –Dziewule. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia lasów przy niewielkiej powierzchni terenów łąk.

33. Zalesie

W sołectwie Zalesie tereny zabudowy zagrodowej zlokalizowane są wzdłuż drogi gminnej. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia terenów łąk przy niewielkiej powierzchni lasów.

34. Zarzec Łukowski

W sołectwie Zarzec Łukowski tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi powiatowej Łuków - Strzyżew. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów łąk, znaczna powierzchnia terenów produkcji rolnej przy niewielkiej powierzchni lasów.

35. Żdźary

W sołectwie Żdźary tereny zabudowy zagrodowej rozciągają się wzdłuż drogi powiatowej Żdźary - Dąbie. Na terenie sołectwa jest przewaga terenów o produkcji rolnej, znaczna powierzchnia terenów łąk przy niewielkiej powierzchni lasów.

2.3. Strefa aktywności gospodarczej.

Warunki przyrodnicze, głównie oddalenie od złóż surowców mineralnych, nie sprzyjały tu lokalizowaniu przetwórstwa przemysłowego o wielkim stopniu agresywności środowiskowej. Pozwoliło to na zachowanie generalnie wysokich parametrów jakościowych środowiska abiotycznego. Takie podejście do funkcji przemysłowej należy utrzymywać i zakładać w polityce zrównoważonego rozwoju gminy.

Natomiast uwarunkowania ekofizjograficzne umożliwiają rozwój gospodarczy oparty na działalnościach wymagających następujących cech środowiskowych:

- dużych i dobrej jakości zasobów wód podziemnych;
- czystego powietrza atmosferycznego;
- topoklimatu o ograniczonych ekstremalnych parametrach meteorologicznych.

Zwarte, wyraźnie wyodrębniające się i włączone w systemy infrastrukturalne ochrony środowiska tereny aktywności gospodarczej oraz uwzględniające uwarunkowania ekofizjograficzne nie będą stanowić zagrożenia dla stanu atmosfery, litosfery i hydrosfery. Oznacza to również, że rozwój gospodarczy na wyznaczonych terenach nie spowoduje pogorszenia warunków zamieszkiwania.

2.4. Strefa rolnictwa na gruntach ornych.

W południowej części gminy występują najlepsze gleby, które obecnie wykorzystywane są rolniczo. W strukturze przestrzennej należy je traktować jako obszary biologicznie czynne.

Utrata pozytywnego oddziaływania terenów otwartych na środowisko musi być zrekompensowana po części intensyfikacją i wzmocnieniem biologicznym PSG, a po

części zachowaniem powierzchni biologicznie aktywnej w obrębie posesji i zespołów mieszkaniowych.

3. Końcowe wnioski.

Niniejsze opracowanie w formie opisu i planszy stanowi ocenę możliwości zagospodarowania przestrzennego przy uwzględnieniu uwarunkowań środowiskowych, przyrodniczych i krajobrazowych.

Przeprowadzone badania, rozpoczęte szczegółową inwentaryzacją stanu, zagrożeń i funkcjonowania przestrzeni przyrodniczej pozwoliły na sformułowanie podstawowych zasad jego wykorzystania w urbanizacji gminy.

Po pierwsze, obecny stan środowiska przyrodniczego, który determinuje jakość standardów zamieszkiwania – jest dobry. Wysoka jakość atmosfery, dobre, korzystne warunki topoklimatyczne i użytkowych poziomów wodonośnych determinanty litosferyczne, stwarzają podstawę przyjaznych dla mieszkańców warunków zamieszkiwania.

Po wtóre, struktura przyrodnicza gminy umożliwia wyodrębnienie funkcjonalnego systemu przyrodniczego PSG, którego głównym celem jest zachowanie potencjałów i korzystne oddziaływanie na tereny zurbanizowane. Zabezpiecza to poprawę i samoregenerację odnawialnych zasobów przyrodniczych i środowiskowych. Korzystnie będzie stymulować wysokie standardy przestrzeni przyrodniczej.

Przyrodniczy System Gminy Łuków musi stanowić podstawę i punkt wyjścia w kształtowaniu struktury gminy. Należy podjąć działania zmierzające do jego wzbogacenia biologicznego, a właściwie przywrócenia naturalnych warunków i obiegów poszczególnych komponentów środowiska, co wymaga realizacji:

- zaprogramowanego zwiększenia terenów leśnych;
- realizacji programu renaturalizacji doliny Krzny;
- dostosowywania użytkowania terenu: zakresu i stopnia zagospodarowania do naturalnej odporności na przekształcenia antropogenne.

Jeśli Przyrodniczy System Gminy traktować jako planistyczną ochronę przestrzeni, to wytyczne i zasady kształtowania środowiska zaproponowane w studium

ekofizjograficznym muszą być – jako ustalenia ogólne i szczegółowe – zawarte w planach miejscowych. Naczelnym zadaniem w tym zakresie jest odtworzenie w miarę naturalnego obiegu wody w rejonie gminy, ze szczególnym uwzględnieniem Krzyny Północnej i Południowej. Woda w tym cieku nie może odpływać w takim tempie, jak obecnie, bowiem jest tracona dla biosfery. Zaproponowane sposoby zwiększania retencji w dolinie Krzyny są konieczne.

Analogiczne zalecenie proponuje się dla pozostałych rzek: Bystrzycy, Stanówki i Samicy. Przy formułowaniu ustaleń planu dla poszczególnych inwestycji należy uwzględnić specyfikę terenów zalewowych w dolinach wymienionych rzek z uwzględnieniem niebezpieczeństwa tzw. „wody stuletniej”.

Niniejsza synteza opracowania ekofizjograficznego jest tylko wnioskiem do planu miejscowego, mającym za zadanie przedstawienie możliwości urbanizacji tj. planowanie terenów o różnych funkcjach inwestycyjnych w aspekcie ochrony środowiska naturalnego – co może być jednym z kilku uwarunkowań – nie jedyne – mających wpływ na decyzje planistyczne.

Opracowali:

mgr inż. arch. Henryk Dołęgowski
upr. urb. 812/89

mgr inż. arch. Agnieszka Cajgner

BIBLIOGRAFIA

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łuków. Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego, Siedlce 1999 r.
2. Mapa topograficzna obszaru gminy.
3. Polityka ekologiczna państwa. 1993 r. Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, Warszawa.
4. Raport o stanie środowiska Województwa Lubelskiego. Biblioteka Monitoringu Środowiska, Lublin 2000 r.